

Vakbeweging en politiek

A.F. VAN ZWEEDEN

Maatschappelijk organisaties zoals de vakbeweging, die tot nu toe gewend waren zich als pressiegroepen te gedragen en zich met hun verlangens en protesten tot de overheid te wenden, hebben het moeilijk. Zij moeten zich trachten aan te passen aan een ontwikkeling die een heel andere richting uitgaat. De overheid trekt zich terug uit taken en verantwoordelijkheden die vroeger gemakkelijk op haar werden afgeschoven. Er moet meer worden overgelaten aan de burgers zelf.

Tegen de achtergrond van deze maatschappelijke ontwikkeling moet de vakbeweging trachten een nieuwe koers uit te stippelen. Ze kan er niet meer op rekenen dat haar verlangens gehonoreerd worden door coalities aan te gaan met een haar al dan niet welgezinde regering. Dat hierdoor spanningen en wrijvingen kunnen ontstaan tussen vakbeweging en politiek blijkt overduidelijk uit de verstoorde relatie tussen CNV en CDA. De onvrede onder het vakbondskader met het kabinetsbeleid uitte zich in een initiatief van een groep CNV-ers om een nieuwe christelijke arbeiderspartij op te richten. Het uit zich ook in het opzeggen van het lidmaatschap van de zo nauw verwante politieke partij door CNV-ers.

In het sociaal-politieke programma *In actie voor morgen*, dat het CNV al vast heeft gelanceerd om de verkiezingsprogramma's van de politieke partijen voor te zijn, is een belangwekkend hoofdstuk gewijd aan de relatie tussen vakbeweging en politiek. Het christelijk vakverbond zegt daarin dat de politiek in de achter ons liggende periode onvoldoende naar de vakbeweging heeft geluisterd. Het CNV ziet in de ontwikkelingen een gevaar voor onze parlementaire democratie. Het parlementaire systeem wordt naar zijn mening van binnen uit in gevaar gebracht. Het vakverbond constateert dat er nauwelijks sprake is van dualisme tussen het parlement en het kabinet. „Stringente regeerakkoorden binden de meerderheid van het parlement met handen en voeten. Door het gemis aan tegenspel, dat daardoor in ons systeem ontstaat, groeit er een scheiding tussen de regeerders en de degenen die geregeerd worden. Automatisch vloeit hieruit voort een kloof tussen burgers en maatschappelijke organisaties enerzijds en de politiek anderzijds”.

Het CNV acht het evenwicht in ons democratisch stelsel in gevaar gebracht, en

ziet de ontwikkeling als een aantasting van de vakbeweging. Er is meer aan de hand dan alleen een verstoorde verhouding tussen politiek en vakbeweging. Ook adviezen van instituties als de Raad van State, de Sociaal-Economische Raad en de Stichting van de Arbeid hebben nauwelijks nog invloed op de politieke besluitvorming.

Het is wel merkwaardig: hoe meer de overheid zich wil terugtrekken, des te sterker wordt haar gezag en des te minder hoeft zij zich aan te trekken van advies- en overlegorganen, die vroeger werden beschouwd als de hoekstenen van het bestel. Het regeerakkoord met zijn bindende karakter vervangt het maatschappelijk convenant, zoals dat in de goede oude tijd als vanzelf voortvloeyde uit de personele unies van politiek en belangengroepen. De vakbeweging heeft het er maar moeilijk mee. Ze kan proberen de gevolgen van overheidsbeslissingen te neutraliseren door coalities met werkgevers aan te gaan. In de lopende onderhandelingen trachten de vakbonden de ingrepen van de overheid in de werknemersverzekeringen te corrigeren door van de werkgevers aanvullende uitkeringen te eisen. De mogelijkheden om via het cao-overleg politieke beslissingen te ontcrachten zijn beperkt. Zo brengt de vakbeweging haar streven naar een 36-urige werkweek in gevaar door 100% aanvulling van het ziekengeld te eisen. Wanneer de vakbonden de arbeidstijdverkorting straks hoog willen spelen, om acties te kunnen ondernemen tegen weigerachtige ondernemers, dan zullen zij niet te snel moeten toehappen als werkgevers geen moeilijkheden willen maken met het ziekengeld.

De werkgevers nemen in de onderhandelingen op het ogenblik een vrij comfortabele positie in. Natuurlijk, aanvulling van het ziekengeld zal hen meer geld kosten als de uitkering wordt verlaagd tot 70% en er premies over worden geheven. Het kabinet heeft zelfs bepaald dat de werkgevers de premieheffing niet behoeven te compenseren en slechts de helft (2,5%) van het verlaagde uitkeringspercentage. De vakbeweging is daardoor in een nadelige positie gemanoeuvreerd. Er is haar iets afgenomen dat zij in de onderhandelingen moet zien terug te krijgen. Gaan de werkgevers daar toch op in, dan kan dat wel eens ten koste gaan van eisen op het gebied van arbeidstijdverkorting.

In een ander opzicht hebben de werkge-

vers toch ook moeite met het kabinetsbeleid. De voorzitter van het VNO, mr. C.J.A. van Lede, moest in zijn persconferentie van februari zelfs constateren dat de politiek misbruik maakt van de lastenverlichting voor het bedrijfsleven door het als pressiemiddel te gebruiken om verdergaande arbeidstijdverkorting af te dwingen. De akkoorden in de Stichting van de Arbeid van november 1982 en juli 1984 staan voor de ondernemers nog steeds recht overeind, aldus Van Lede. Ze betekenen dat rendementsherstel en herverdeling van werk hand in hand moeten gaan.

Ook de FNV werkt aan een sociaal-politiek programma voor 1986/1990 dat zij in mei klaar wil hebben. Het zal een stuk moeten worden dat niet alleen een gespreksbasis biedt voor overleg met een bevriend kabinet waarin de PvdA de bovenaan voert, maar ook met een coalitie van CDA en VVD. Ook de FNV heeft immers in de afgelopen periode moeten ervaren dat fraai sluitende en goed klinkende alternatieve beleidsprogramma's geen gehoor vinden bij een coalitie die andere oplossingen voor ogen heeft. Ze heeft ook geleerd dat de vakbeweging er in de komende kabinetsperiode niet mee kan volstaan te protesteren tegen besluiten die niet stroken met de belangen waarvoor zij wil opkomen. Daarom kan het stuk niet zo maar een optelsom of aaneenrijging worden van de programma's die in het verleden zijn opgesteld. Net als de Partij van de Arbeid trouwens zal de FNV bepaalde sociaal-economische dilemma's onder ogen moeten zien wil zij daarop een antwoord kunnen vinden waarmee zij eindelijk eens resultaten kan behalen. De vakbeweging is er intern van doordrongen dat zij haar positie in het maatschappelijke krachtenveld voor goed verspeelt, wanneer zij zich in de komende periode opnieuw buiten spel laat zetten.

A.F. van Zweeden

P.S. In mijn vorige column heb ik de heren Van Hove en Dortland onrecht gedaan. Constaterend dat hun berekeningen van de gevolgen van de FNV-eisen ver uiteenliepen, concludeerde ik dat de cijfers van de werkgevers over de loonkosten niet al te betrouwbaar konden worden geacht. De verklaring is simpel: Van Hove baseerde zijn berekeningen op een periode van twee jaar, Dortland op één jaar.